

FLEMINGS!

FLEMINGS!

Ik draag dit boek op aan
de vriendschap,
die geen grenzen kent
en de tijd overstijgt.

*Hoe Vlamingen eeuwenlang
hun sporen achterlieten
in Engeland*

HARRY DE PAEPE

VOORWOORD

‘It has been ever my delight to learn or teach or write.’

— Uit: *The Ecclesiastical History of the English People* (*Historia ecclesiastica gentis Anglorum*), Beda Venerabilis, ca. 672–735

Op een graf stuiten op het kerkhof van Eton is niet bepaald verrassend, maar toen ik langs eentje liep waarop een Belgisch lint rustte, trok dat mijn aandacht. Het bleek de laatste rustplaats van graaf Guy de Baillet-Latour. In september 1941 kwam hij om het leven bij een vliegtuigongeluk boven Schotland dat veroorzaakt werd door slecht weer. Op dat moment was hij assistent-militaire attaché aan de Belgische ambassade in Londen. Maar al veel eerder, in 1914, was een jonge Guy als oorlogsvluchteling naar Engeland gekomen. Tussen 1918 en 1923 liep hij school op Eton, samen met een aantal andere Belgische jongens, onder wie kroonprins Leopold, de latere koning der Belgen Leopold III.

Die verbondenheid tussen België en Engeland raakte om verschillende redenen een gevoelige snaar bij mij. Ik ben leraar op Eton én ik koester een diepe genegenheid voor België. Ik bezocht het land meermaals en deed niet weinig moeite om zowel Nederlands als Frans te leren. Ik wilde de cultuur en zo ook het volk en het land, waar ik me zo bijzonder thuis voel, beter begrijpen.

Het verhaal van Guy de Baillet-Latour deed me glimlachen. Niet omdat het me verbaasde, integendeel. De meeste mensen, of ze nu Engelsman of Belg zijn, zouden dit wellicht een curieus of onwaarschijnlijk verhaal vinden, maar niet ik, want het is mijn voorrecht al de helft van mijn leven bevriend te zijn met Harry De Paepe. Voor mij was dit kleine stukje België op het kerkhof van Eton dan ook gewoon weer een nieuw bewijs van de rijke en veelzijdige banden tussen onze landen. Ik ontdekte die relaties met minstens evenveel plezier en passie als Harry ze mij bijbracht.

I

HET VOLK
VAN HET
OVERSPOELDE
LAND

‘HERALDUS OBIT!’⁸

‘Matildis, postei regina, eiusdem ducis uxor, ad honorem ducis fecit effici nauem que uocabatur Mora, in qua ipse dux uectus est.’

Mathilde, die later koningin werd, de echtgenote van de hertog, had ter ere van de hertog een schip laten bouwen dat ‘Mora’ werd genoemd, waarin de hertog de oversteek maakte.

- Uit: de zogenoemde *Ship List* van Willem de Veroveraar, het enige resterende exemplaar dateert van ca. 1130–1160 en bevindt zich in Oxford.

‘Ik heb alles al voor je klaargelegd,’ zegt Jan Pauwels, de conservator van handschriften en oude drukken bij de Koninklijke Bibliotheek van België. De KBR, ook wel ‘de Albertina’ genoemd, ligt naast het treinstation van Brussel-Centraal. De winter hangt in de lucht en goed verstopt in mijn sjaal wandel ik langs de trappen die naar de Kunstberg leiden. Een pijltje wijst me de juiste richting uit en ik sla rechtsaf naar de ingang van de bibliotheek. Onder de Kunstberg opent zich voor mij een ruimte die aanvoelt als de grot van Ali Baba.

Jan begroet me met de herkenbare klanken van mijn geboortestad Dendermonde. Toen ik hem vertelde dat de KBR een document had dat ik graag wilde zien, bood hij meteen zijn hulp aan. We lopen een private leeszaal binnen, versierd met bustes, ouderwetse ficebakken en – uiteraard – boeken. Lange tafels geven de ruimte een gevoel van uitgestrektheid. Op een kussen ligt een gesloten boek. ‘Dit is nummer 10615–729,’ zegt Jan. Hij wijst naar een ander boek naast het kussen: ‘En dat is nummer 9799–809, een vereenvoudigde kopie van 10615–729, en daarom waarschijnlijk minder interessant voor jou.’

Hij opent het oudste boek. ‘Wat jij zoekt begint op blad 227 verso.’ Onder onze ogen ontvouwt zich een klein middeleeuws handschrift, geschreven met weinig regelafstand en opgesteld in twee kolommen. ‘*Quem probitas celebrat, sapientia munit et ornat,*’ luidt de eerste regel.

⁸ ‘Harold is gedood’, regel 551 op de versuszijde van blad 229 in de *Carmen de Hastingae Proelio*, terug te vinden in handschrift 10615–729 van de Koninklijke Bibliotheek van België.

‘Wie door integriteit wordt geëerd, wordt door wijsheid versterkt en verfraaid.’ Dit is de opening van de *Carmen de Hastingae Proelio*, het *Lied van de Slag bij Hastings*. Volgens historici is dit de oudste bron over de Slag bij Hastings (1066), mogelijk ouder dan het beroemde *Tapijt van Bayeux*. Het lied dateert uit 1068, terwijl het tapijt – eigenlijk een borduurwerk – dateert van tussen 1066 en 1083. Er zijn slechts twee kopieën van het lied overgebleven, beide uit de twaalfde eeuw en allebei liggen ze hier op de lange tafel voor ons. ‘Dit oudste boek heeft een bijzondere geschiedenis,’ vertelt Jan. ‘Het werd gekopieerd in het scriptorium van de Sint-Matthiasabdij van Trier, en experts herkennen twee verschillende kopiïsten. Twee mannen hebben zich wellicht dagenlang beziggehouden met het vullen van dit boek in dat kleine handschrift.’

Het lied bevindt zich in een bibliotheek in boekvorm, want het boek waarin het staat is een verzameling van allerlei teksten die niets met elkaar te maken hebben. De *Carmen de Hastingae Proelio* staat tussen heiligenlevens en teksten van onder andere Aristoteles en Vergilius. ‘Op een gegeven moment belandt het in de collectie van het hospitaal in het toeristische Moezelstadje Bernkastel-Keus. De oprichter van dat hospitaal, kardinaal Nikolaas van Cusa, was een vijftiende-eeuwse filosoof en kenner van oude handschriften. Hier zie je het handgeschreven nummer dat het boek kreeg in de Duitse collectie,’ wijst Jan aan. ‘En hier zie je het bibliotheeknummer dat het werk kreeg in de archieven van de bollandisten. Deze jezuïetenpaters verkregen het in de zeventiende eeuw, voornamelijk vanwege de hagiografieën in het boek. Zo kwam het lied in Antwerpen terecht. Toen de Fransen eind achttiende eeuw onze regio inlijfden, werd het boek naar Parijs gebracht. Na

Napoleons nederlaag in 1815 keerde het terug naar ons land. Sinds 1827 maakt het deel uit van onze collectie in Brussel.’

De conservator laat me alleen met het handschrift. Ik sta oog in oog met een tekst daterend uit 1068, die het jaar 1066 beschrijft, overgeschreven door mensen rond 1135! Naar middeleeuwse normen is dit een quasi-live verslag van het slagveld. Daar draait het om: een slag die leidde tot de verovering van Engeland door Willem, de hertog van Normandië. Er bestaat een sterk vermoeden dat het oorspronkelijke *Carmen* geschreven werd door bisschop Guy van Amiens.⁹ De geestelijke bevond zich in het gevolg van Mathilde van Vlaanderen, toen zij twee jaar na de overwinning van haar man het Kanaal overstak om gekroond te worden tot koningin van Engeland. Bisschop Guy was haar kapelaan. Mathilde van Vlaanderen was de dochter van graaf Boudewijn V van Vlaanderen en de echtgenote van Willem van Normandië. Het al eerdergenoemde *Tapijt van Bayeux* stond eeuwenlang bekend als het *Tapijt van Mathilde*, omdat men dacht dat Mathilde het tapijt borduurde als geschenk voor haar man en het in 1068 meenam. Deze visie is echter al decennia geleden weerlegd.¹⁰ Het tapijt werd vervaardigd in Engeland in opdracht van een andere bisschop.

Het relaas van de veldslag, die plaatsvond op 14 oktober, is niet voor gevoelige zielen. De veroverende hertog viel van zijn paard en werd ternauwernood gered door Eustaas II van Boulogne, een Vlaamse bondgenoot van Willem. Ze duiken samen de strijd in om het slagveld ‘schoon te vegen’.¹¹ Daarna roept Willem zijn bondgenoot

9 Barlow, Frank. *The Carmen de Hastingae Proelio of Guy Bishop of Amiens*, p. xxv.

10 MacLagan, Eric. *The Bayeux Tapestry*, p. 5.

11 Regels 519–527 op de versuszijde van blad 229 in de *Carmen de Hastingae Proelio*.

bij zich. Hij ziet zijn ultieme doelwit: koning Harold van Engeland. Het *Lied van de Slag bij Hastings* vertelt:

‘Met deze twee gingen Hugh, de edele erfgenaam van Ponthieu, als een afstammeling van Actor klaar om zijn plicht te doen. De vierde was Galfard, bekend onder de achternaam van zijn vader. Deze vier droegen wapens om de koning te doden. (...) De eerste van de vier doorboorde het schild en de borst van de koning met zijn lans, en drenkte de grond met een gutsende stroom bloed. De tweede hakte met zijn zwaard zijn hoofd af onder de bescherming van zijn helm. De derde verknipte zijn ingewanden met zijn speer. En de vierde hakte zijn dij af en droeg deze een stuk weg. De aarde hield het lichaam vast dat ze op deze manier hadden vernietigd. Het bericht “Harold is gedood” verspreidde zich over het slagveld en angst verweekte toen dappere harten. De Engelsen weigerden te vechten. Verslagen, vroegen ze om genade; wanhopig van het leven, vluchtten ze voor de dood.’¹²

Het blad beschrijft koelbloedig een van de meest ingrijpende momenten in de Engelse geschiedenis... en daar waren Vlamingen bij betrokken.

Ik sluit het eeuwenoude boek en besluit aan een splinter-nieuw te beginnen.

12 Regels 536–559 op de versuszijde van blad 229 in de *Carmen de Hastingae Proelio*.

1. Fluim

Het is het begin van een druilerige februari maand en ik wandel op een paadje langsheen een typisch Vlaams veld. Bij elke stap die ik zet, maken mijn groene laarzen een slurpend geluid. De belendende akker kent een patroon van spiegellende plassen waarin ik zie hoe de grijze wolken boven mijn hoofd voorbijtrekken. ‘Nergens valt de regen zo mals en ruisend neer,’ zong Will Tura ooit in *Vlaanderen m’n land*.¹³ Met mijn handen in mijn broekzakken tuur ik naar het modderige landschap om me heen, ‘onder wolken, grauw en grijs’. Het is vlak, het is nat, het is Vlaanderen. De oude Germaanse oertaal duidde onze regio aan als *flauma*, ‘overstroomd land’.¹⁴ Het begrip *flauma* is verwant aan het Engelse *flow*.

Mijn gedachten dwalen van Will Tura af naar andere Vlaamse muziek. Onwillekeurig denk ik terug aan de immer hippe Marcel Vanthilt. In 1999, tijdens een voorronde van het VRT-programma *Eurosong*, zetelde de televisiefiguur, artiest en voormalige MTV VJ in de jury van deze zangwedstrijd. Vanthilt zei tegen de Limburgse zanger Ricky Fleming dat Fleming ‘fluim’ betekende in het Engels en dat diens liedje dat ook bij hem opriep. De beledigde Ricky Fleming ging niet naar het Songfestival. Hij was overigens niet het enige slachtoffer van Vanthilt, want in dezelfde periode maakte die het meidengroepje K3 belachelijk. Niemand kon op dat moment vermoeden dat K3 zou uitgroeien tot een typisch Vlaams mediaproduct dat in 2007 zelfs een Engelse variant kreeg, UK3, die overigens een flop werd.

Waarom ik me dat allemaal herinner? Ik heb er het raden naar. Maar, fluim is *phlegm*, flegma en niet *Fleming* zoals Marcel

13 Het lied *Vlaanderen, m’n land* uit 1969 is geschreven door Marcel Leemans op muziek van Jean Kluger.

14 Meijns, Brigitte. *The Question of the Emergence and Early Development of Flanders*, p. 69.

Vanthilt beweerde. Het is alleszins iets nat. Misschien dacht de zanger bij het kiezen van zijn artiestennaam aan Ian Fleming, de schrijver van de James Bond-boeken?

ENGELLEN

Aan de overzijde van ons natte land ligt een ander land met een beruchte reputatie voor nattigheid. De Noordzee scheidt ons van elkaar. Ooit, in de verre oertijd, maakten we allebei deel uit van een grote vlakte en bestond die Noordzee niet. Het vormde een grote ijssteppe waar imposante mammoeten en wolharige neushoorns rondliepen. Zo'n slordige negenduizend jaar geleden kwam er een einde aan de barre ijstijden en ontstond uit het smeltende ijs de Noordzee. Het is meteen ook de geboorte van het eiland Brittannië, zeg maar het ontstaan van Engeland.

Engeland dankt zijn naam aan een oude legende. Rond 575 liep een in diepe gedachten verzonken geestelijke voorbij een slavenmarkt in Rome.¹⁵ De monnik keek even verstrooid op en werd meteen getroffen door de aanblik van enkele jonge gevangengenomen mensen. Hun uiterlijk vond hij zo bijzonder dat hij de slavenverkoper erover aansprak. 'Ze komen van het eiland Brittannië,' vertelde de mensenhandelaar monter over zijn koopwaar, zich van geen kwaad bewust.¹⁶ 'Het zijn Angelen uit het koninkrijk Deira, een rijk boven het estuarium de Humber.' De jonge slaven waren van de regio van het huidige Yorkshire in Noord-Engeland. Ze bezaten een bijzonder bleke huid en hadden hoogblond haar. De slaven behoorden tot de Germaanse stam van de Angelen, oorspronkelijk afkomstig uit het huidige Duitsland. In het Latijn betekent '*de ira*' 'uit woede'. De nieuwsgierige broeder hield van woordgrapjes en

speelde met de naam van het koninkrijk Deira: 'Goed, laat ons hopen dat ze van woede gespaard blijven en geroepen worden tot de genade van Christus. Want, het zijn geen Angelen, maar engelen.' Het volk met zijn engelengezichtjes moest dus dringend gekerstend worden volgens de broeder, die bekendstond als abt Gregorius. De guitige abt schopte het tot paus en zelfs tot heilige. Hij staat in de kerkelijke geschiedenis bekend als Gregorius de Grote en wordt onder meer gezien als de grondlegger van de verheven Gregoriaanse muziek. Hij beval, zoals de legende dat aangeeft, missionarissen om naar Engeland te reizen om het te kerstenen.

FLEMING

De oversteek naar Brittannië verliep vaak via de Lage Landen. In de vroege middeleeuwen sprak men over '*in Flandris*' en de inwoners waren de '*Flanderenses*' of 'het volk van het overspoelde land'.¹⁷ Wat Ricky Fleming wellicht niet wist, en ik vermoed dat hetzelfde geldt voor Marcel Vanthilt, is dat de achternaam *Fleming* op de Britse Eilanden een aanduiding is van de nationaliteit van de oorspronkelijke dragers, namelijk inwoners van Vlaanderen die op een gegeven moment de oversteek waagden. De naam is een Normandisch-Franse vorm van het Oud-Franse woord *flamenc*.¹⁸ De bijnaam *Fleming* kwam al rond 1150 voor in verschillende delen van Groot-Brittannië. Er zijn twee hoofdgroepen mensen te onderscheiden met betrekking tot de adoptie van de erfelijke achternaam '*Fleming*': enerzijds de ridders die de Normandische Willem de Veroveraar vergezelden. Anderzijds de andere Vlaamse immigranten, voornamelijk uit

¹⁵ Lacey, Robert. *Great Tales from English History*, p. 23.

¹⁶ Het eiland werd door de Romeinen 'Britannia' genoemd.

¹⁷ Meijns, Brigitte. *The Question of the Emergence and Early Development of Flanders*, p. 69.

¹⁸ Eberlin, Amy. *The Formation of the Fleming Surname*.

gebruiken van opstandelingen zoals de jurist Thomas Flamanck, een Cornishman van Vlaamse origine. In Cornwall was men precies beginnen rebelleren omdat ze weigerden de belasting te betalen die Henry VII opeiste om de invasie van Perkin Warbeck het hoofd te bieden.²¹¹ Op 17 juni 1497 versloeg het koninklijke leger de opstandelingen en Warbeck. Hij werd pas gevangen genomen op 5 oktober 1497. Na een ontsnapping werd Perkin Warbeck op 23 november 1499 opgehangen en onthoofd wegens hoogverraad, iets wat volgens bepaalde kenners onmogelijk zou zijn geweest als hij echt een Vlaming was. Daardoor twifelen sommige historici aan de tekst die hij ondertekende vlak voor zijn terechtstelling. Daarin stond dat hij eigenlijk uit Vlaanderen kwam. Wat vaststaat, is dat hij zes jaar lang overtuigend en foutloos de rol van Engelse prins speelde én zijn aanspraak bleef verdedigen tot zijn dood. Er zijn nog steeds mensen die ertoe neigen zijn claim op de troon te geloven.²¹²

Op 21 april 1509 overleed Henry VII in zijn paleis in Richmond. Hij was 24 jaar koning geweest. Meer dan de helft van die tijd diende hij uitdagers voor de troon van zich af te weren. Het tijdperk van Henry VIII diende zich aan.

FLEMINGS IN ONZE TIJD: REGULA YSEWIJN MBE

De Vlaamse koningin van het Britse bakboek

‘Regula’ betekent in het Latijn ‘heerseres’ en zo zit ze ook voor me: als de *Queen* van de Engelse baktraditie. Dat is bijzonder want de Engelse traditie van het bakken van taarten en desserts wordt doorgaans doorgegeven van moeder op dochter zoals *la mama* in Italië haar beste kookrecepten doorvertelt aan haar kinderen.²¹³

‘Ik hou enorm van de Engelse voornaamheid,’ zegt de tv-figuur terwijl ze van haar kopje koffie drinkt. ‘De aandacht voor etiquette en ook het Engelse gevoel voor decorum bevallen me heel erg.’ Ze kijkt naar mijn vlinderdas en ik knik instemmend. Regula is volledig Regula: uniek en stijlvol. Het is een schijnbaar frêle jonge vrouw in een verzorgd *fifties*-jurkje en met opgestoken haar.²¹⁴ ‘Koningin Elizabeth I was mijn jeugdheldin,’ vertelt ze me.

‘Als roodharig meisje met een bleke huid had ik het niet altijd gemakkelijk, maar Elizabeth leerde me dat ik sterk kon zijn. Haar voorbeeld zette me ertoe aan om mijn haar op te steken.’ In stilte denk ik aan Elizabeths toespraak in Tilbury: ‘*I know I have the body of a weak and feeble woman; but I have the heart and stomach of a king, and of a king of England too.*’²¹⁵

Miss Foodwise

Regula heerst over de Engelse magen. Haar culinaire boeken hebben de voorbije jaren talloze prijzen gewonnen en ze mag daar met recht en reden trots op zijn. Hoe is het mogelijk dat een Vlaamse erin geslaagd is om de Engelsen opnieuw te verbinden met hun eigen culinaire erfgoed?

‘In 2010 werkte ik als grafisch ontwerper, maar ik voelde me steeds minder creatief vervuld. Daarom

213 Mijn grootmoeder vertelde ooit aan mijn echtgenote wat haar geheim was voor het bakken van wafels, iets wat ze elk jaar deed voor het Sint-Maartenfeest. ‘Een beetje van dit en een beetje van dat’, want exacte maten gebruikte mijn grootmoeder niet. Voor mij benadrukt dat ‘beetje’ de warmte van het gebruik en de herinnering die ik aan haar koester. Het is volgens mij een mooi voorbeeld van een levende keukentraditie.

214 Ze is een generatiegenoot van me. We verschillen slechts twee jaar, waarbij ik de veteraan ben van de twee.

215 ‘Ik weet dat ik het lichaam heb van een zwakke en kwetsbare vrouw, maar ik bezit het hart en de moed van een koning en wel van een koning van Engeland!’ – Elizabeth I (1533–1603) bereidde zich voor op een grootschalige invasie door de Spanjaarden, die het land bedreigden met hun *Armada*. Ze vuurde haar soldaten aan in Tilbury, waar de Thames quasi uitmondt in de zee. De invasie kwam er nooit, maar haar toespraak ging de geschiedenis in.

211 Starkey, David. *Crown & Country. The Kings & Queens of England*, p. 267–277.

212 Wroe, Ann. *Perkin Warbeck*.

begon ik in mijn vrije tijd opnieuw te fotograferen. Ik volgde ooit kunstonderwijs, snap je, dus die drang om te creëren zit diep. Digitale fotografie stond nog in de kinderschoenen en op het internet ontdekte ik een platform waar je je foto's kon verzamelen én van notities voorzien. Dat vond ik geniaal. Alleen had ik niet door dat anderen mee konden lezen... tot ik plots reacties kreeg onder mijn beelden. Ik dacht écht dat zo'n blog privé was. Via die blog kwam ik in contact met andere schrijvers, onder wie een meisje uit Toscane dat over haar regionale keuken schreef, net zoals ik dat deed over Britse gerechten. Ze is nog altijd mijn beste vriendin.'

Regula werd met haar blog *Foodwise* een influencer nog voor dat het begrip bestond. Vooral lezers uit Groot-Brittannië, en ook Amerika, voelden zich aangesproken.²¹⁶ 'In Vlaanderen leeft allang een misvatting over de Engelse keuken. Ik kreeg vaak verbaasde reacties: hoe kon ik daar nu fan van zijn? Daarom focuste ik op mijn blog extra sterk op Britse gerechten. Wanneer iemand weer eens een snedige opmerking maakte, stuurde ik gewoon de link van mijn blog door.' En dan kwam er, zoals ze zelf zegt, 'een maf moment': Jamie Oliver werd in *The Sunday Times* gevraagd naar zijn favoriete foodblog. Zijn antwoord: 'De blog van een Vlaamse vrouw die over Britse kost schrijft.' 'Zo werd ik plots *Miss Foodwise*. Britse magazines namen contact met me op en wilden

weten of ik wilde schrijven over hun keuken en haar geschiedenis.' Zo begon haar carrière als auteur en culinair historica. Met tomeloze passie onderzocht ze eeuwenoude kookgeschriften. Het resultaat was *Pride and Pudding*, een boek waar ze tweeënhalf jaar aan werkte, tijd die vooral opging aan research. 'Het is deels een culinaire geschiedenis, deels een receptenboek. Noem het maar een ode aan de Britse eetcultuur. Geen doorsnee kookboek dus. En dat bleef niet onopgemerkt.' Er volgden nog *Van Scone tot Teacake*, de *National Trust Book of Puddings*, de *Official Downton Abbey Christmas Cook Book* en nog andere culinaire boeken.

De gebroken sleutel

Haar liefde voor Engeland begon al op piepjonge leeftijd. Het gesprek dat we voeren lijkt onze twee geesten te verbinden, want we herkennen onze verhalen in elkaar. Ik vind het bijzonder, want het is zeldzaam om iemand te vinden die zich net zo verliest in *Englishness* of *Britishness*. 'Weet je,' zeg ik, 'de Nederlandse schrijver Benno Barnard zei tegen me dat ik geen anglofiel ben, maar een angloseksueel.' We lachen. 'Je kan er dus niets aan doen, Regula, het is gewoon een geaardheid!'

Maar Engeland is ook een geliefde die haar kwetste. 'Op de dag dat het resultaat van de *Brexit* bekend werd, kwam mijn man naar boven en hij zei tegen me dat ik maar beter in bed kon blijven liggen,' zegt ze. De keuze van de

Britten voor een *Brexit* raakt haar diep. 'Sindsdien vind ik het heel moeilijk om nog over Engeland te schrijven,' bekent ze me. 'Het voelde aan als een persoonlijke afwijzing. Het Britse patriottisme dat ze altijd al *quirky* vond, gaf haar plots een vieze smaak in de mond. 'Ik werd zelfs achterdochtig bij de overdreven beleefde formuleringen die de Engelsen hanteren in hun verzoekjes en mailtjes. Het voelde allemaal zo nep aan. Ik werd met mijn neus gedrukt op de donkere kant van het land.'

Toch blijft ze in het Verenigd Koninkrijk hoog aangeschreven. Koning Charles III reikte Regula een ereteken uit: ze mag zich *Member of the Most Excellent Order of the British Empire* (MBE) noemen voor haar verdienste aan de Britse eetcultuur. Voor het platina jubileum van wijlen koningin Elizabeth II, zeven jaar na de *Brexit*, zetelde ze in de jury die besliste over het perfecte dessert voor het jubileum. Als culinair historica was ze te zien op de *BBC* aan de zijde van verschillende Britse beroemdheden. Ze mocht mee het winnende dessert presenteren

aan Camilla, toen nog hertogin van Cornwall. 'Ik had gehoopt dé *Queen* te ontmoeten, maar het werd uiteindelijk de latere *Queen* Camilla. Gek genoeg wil Buckingham Palace me geen foto bezorgen van dat moment. Ze volgen hun protocol strikt.'

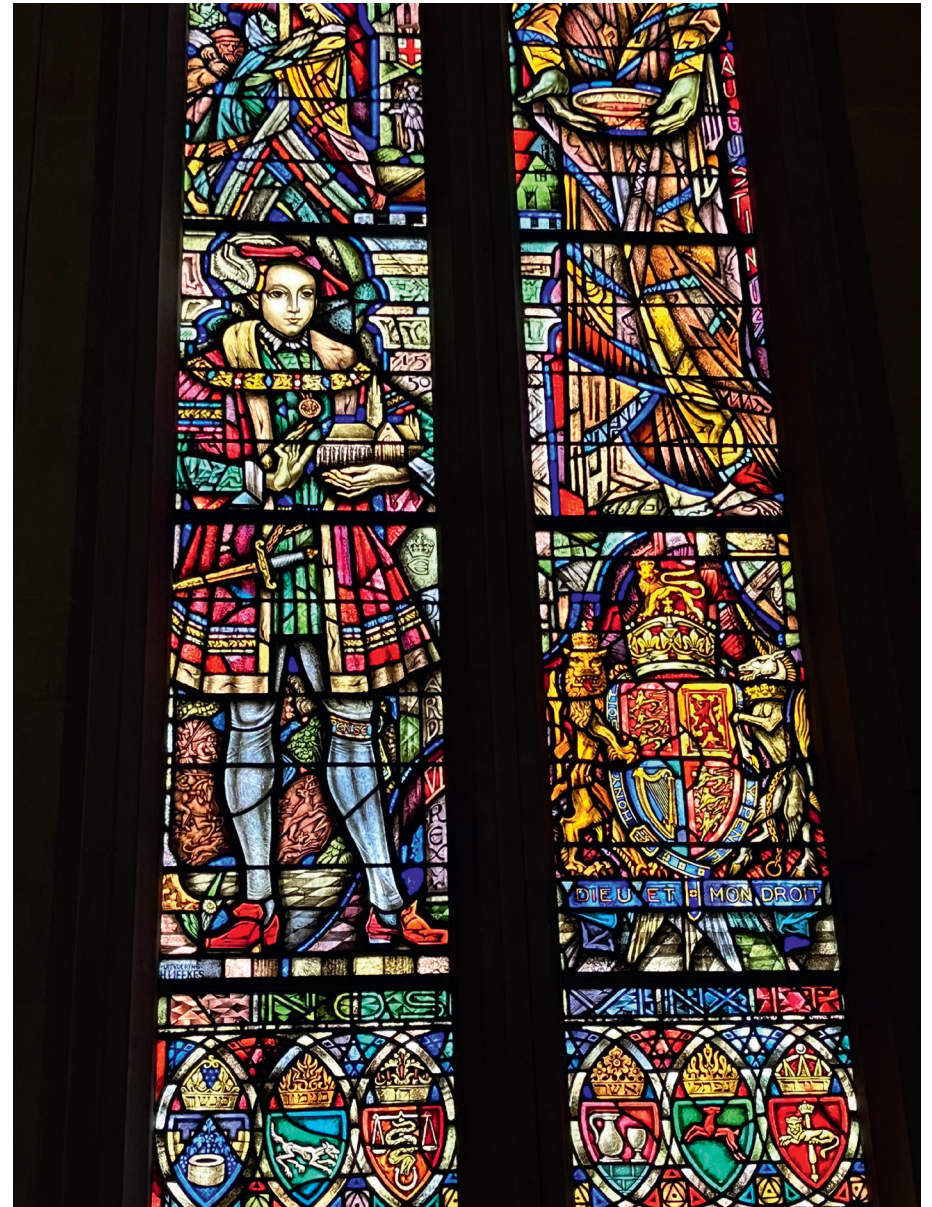
Dat kleine meisje dat zich ooit op de speelplaats met een springtouwlied over witte en zwarte zwanen amuseerde, had het nooit durven dromen. Een gesloten land, waarvoor je een sleutel nodig had. Het klonk magisch. Gaandeweg leerde ze steeds meer over Engeland: het land van koninginnen en prinsessen. Haar gezin begon erheen te reizen, en zo werd ze, tja... angloseksueel. Maar de *Brexit* brak die magische sleutel. En het ziet er naar uit dat ze tijd nodig heeft om dat verlies te verwerken.

Ons gesprek duurt net geen vijf uur terwijl we maar één uurtje hadden voorzien. 'Ik denk dat we elkaar intussen wel vrienden mogen noemen,' zegt ze glimlachend. 'Daar ben ik het helemaal mee eens,' antwoord ik.

216 Regula's boeken zijn nog succesvoller in Amerika dan in het VK.

Het standbeeld van William Tyndale in Londen. Hij vertaalde de Bijbel naar het Engels waardoor hij in 1536 in Vilvoorde op de brandstapel terecht kwam.

Het glasraam in de *Dutch Church* beeldt koning Edward VI af. Hij schonk protestantse vluchtelingen uit de Lage Landen in 1550 het recht om een eigen kerk te hebben in hun eigen taal.